

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπανίδης → ampanidis@gmail.com

ΛΑΪΚΟΣ - ΛΑΪΚΙΣΤΗΣ ΙΔΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΝΟΗΜΑ

Λαϊκισμός: Η ιδέα σύμφωνα με την οποία οι επιθυμίες και οι πεποιθήσεις των λαϊκών μαζών αποτελούν βάσιμο οδγό πολιτικής δράσης. Ο έπαινος και η κολακεία των αδυναμιών και των ελαττωμάτων του λαού, καθώς και η υιοθέτηση επιχειρημάτων ή θέσεων που ευχαριστούν τον λαό (και γενικότερα τους πολλούς), χωρίς όμως και να τον ωφελούν, με σκοπό την εξασφάλιση της εύνοιάς του.

Λαϊκισμός - Λαϊκότητα: Οι δύο λέξεις αποτελούν τις δύο όψεις της έννοιας «λαϊκός»: την καλή πλευρά, που είναι η λαϊκότητα, δηλαδή το γνήσιο λαϊκό στοιχείο με χαρακτηριστικά την απλότητα και τη λιτότητα, και την κακή πλευρά, που είναι ο λαϊκισμός, δηλαδή το ψεύτικο, φτιαχτό λαϊκό στοιχείο, που μιμείται τη συμπεριφορά του λαού, για να την εκμεταλλευθεί (πολιτικά, κοινωνικά, καλλιτεχνικά κ.λπ.). Μιλούμε με θετικό πνεύμα για τη λαϊκότητα της σκέψης και της συμπεριφοράς των απλών ανθρώπων του λαού, αλλά με αρνητική χροιά για τον λαϊκισμό στην πολιτική, στα συνθήματα, στη σκέψη, στη συμπεριφορά ανθρώπων, που, χωρίς να προέρχονται από τον απλό λαό, επιζητούν να τον κολακεύουν, για να αποκομίζουν προσωπικά, πολιτικά ή άλλα οφέλη.

Αρκετά συχνά, οι πολιτικοί στην προσπάθειά τους να διασφαλίσουν την ψήφο και τη στήριξη των πολιτών καταφέγγουν σε μια σειρά τακτικών που έχουν ως στόχο να πείσουν για την «αγνή» και «άδολη» φιλολαϊκή τους διάθεση. Πρόκειται, φυσικά, για μια καλά οργανωμένη επικοινωνιακή χειραγώγηση της κοινής γνώμης, που ωθεί τους παραπλανημένους πολίτες σε λανθασμένες πολιτικές επιλογές.

Ένα πρώτο ζητούμενο για τον λαϊκιστή πολιτικό είναι να δημιουργήσει στους πολίτες την εντύπωση πως είναι κι ο ίδιος μέρος του απλού λαού, με λιτό τρόπο ζωής και λαϊκή καταγωγή· ένας απλός ανθρώπος, με τα ίδια προβλήματα και τις ίδιες ανησυχίες, όπως κι εκείνοι.

Επόμενο και ιδιαίτερα σημαντικό βήμα για τον λαϊκιστή πολιτικό είναι η εκμετάλλευση προς όφελός του των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η πλειονότητα των πολιτών. Ξεκινά, έτσι, μια σειρά εξαγγελιών για μιαν υποτιθέμενη μελλοντική αποκατάσταση όλων των αδικιών με γενναιόδωρες παροχές -που προφανώς δεν μπορούν να υλοποιηθούν- και με νέα σωτήρια μέτρα, τα οποία -υποτίθεται- πως θα αποκαταστήσουν χρόνια κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

Συνήθως τακτική των λαϊκιστών προκειμένου να διασφαλίσουν την ψήφο οριομένων πολιτών και των οικογενειών τους είναι να προσφέρουν ως αντάλλαγμα θέσεις εργασίας στο δημόσιο ή άλλου είδους οικονομικές εξυπηρετήσεις.

Οι λαϊκιστές πολιτικοί συνηθίζουν, επίσης, να εκμεταλλεύονται την εύλογη αγάπη και προσήλωση των πολιτών σε έννοιες όπως είναι η πατρίδα και το έθνος. Φροντίζουν, έτσι, να προυσιάζονται οι ίδιοι ως οι μόνοι υπερασπιστές

Ο λαϊκισμός στην πολιτική

των συμφερόντων της πατρίδας, ενώ τείνουν να κατηγορούν τους αντιπάλους τους ως όργανα ξένων συμφερόντων που επιδιώκουν την υποδούλωση ή την υποταγή της χώρας σε ξένες -οικονομικές πλέον- δυνάμεις.

Οι λαϊκιστές επιδιώκουν να αποπροσανατολίζουν την κοινή γνώμη από το γεγονός ότι η οικονομική πραγματικότητα επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα. Προτιμούν τη δημιουργία κλίματος έντασης, ώστε να εκμεταλλεύονται το θυμικό των πολιτών, και να αποφεύγουν έτσι την ανάγκη να πείσουν με λογικά και σαφή επιχειρήματα για τις θέσεις τους.

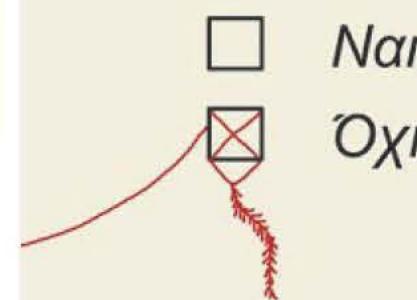
Οι λαϊκιστές δεν διστάζουν, μάλιστα, να καταφύγουν και σε άκρως επικίνδυνες τακτικές, όπως είναι η καλλιέργεια του ρατσισμού και του μίσους απέναντι στους μετανάστες, αλλά -κι ακόμη πιο πέρα- η εκμετάλλευση της φιλοπατρίας των πολιτών με εθνικιστικές κορώνες, που έχουν ως επιδίωξη τη δημιουργία εντυπώσεων για την ύπαρξη κάποιου εχθρού που επιβούλευται την εδαφική ακεραιότητα της πατρίδας.

Ο λαϊκισμός συνιστά βασική πηγή της αναξιοκρατίας μέσω των κομματικών εξυπηρετήσεων. Οι λαϊκιστές πολιτικοί δεν θέλουν να δυσαρεστήσουν την κομματική τους βάση και επιλέγουν έτσι την μη αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων. Επίσης αποτελεί πολύ σημαντικό πρόβλημα για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, διότι αντί να προσέρχονται στις κάλπες σκεπτόμενοι και καλά πληροφορημένοι πολίτες, στην πραγματικότητα προσέρχονται πολίτες παραπλανημένοι από ποικίλες υποσχέσεις. Οι λαϊκιστές πολιτικοί, που προεκλογικά έχουν δώσει πλήθος υποσχέσεων, βρίσκονται μετεκλογικά αντιμέτωποι με τη συνειδητοποίηση.

Οι επιπτώσεις του λαϊκισμού

Πηγαίνετε όπου φυσάει ο άνεμος;

ση πως δεν είναι σε θέση να τις εκπληρώσουν, προκαλώντας αντιδράσεις στους πολίτες και επιτείνοντας τελικά ακόμη περισσότερο τη δυσπιστία τους απέναντι στον πολιτικό κόσμο. Ο λαϊκισμός δημιουργεί τελείως περιπτές εντάσεις ανάμεσα στους πολίτες, χωρίζοντάς τους σε παρατάξεις και εξάποντας το φανατισμό. Ρουσφέτια, προσωπικές εξυπηρετήσεις, αναποτελεσματικότητα, ανεδαφικές υποσχέσεις, κενολογία, απουσία προγράμματος και εν τέλει αδιέξοδες πολιτικές που αφήνουν άλιτα καίρια προβλήματα.

Λαϊκισμός στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης Τα ΜΜΕ ως ιδιωτικές -στην πλειοψηφία τους- επιχειρήσεις αποσκοπούν στην προσέλκυση όσο γίνεται μεγαλύτερου κοινού προκειμένου να διασφαλίσουν τα αναγκαία διαφημιστικά έσοδα. Στην προσπάθειά τους αυτή έχουν διαπιστώσει πως ο μέσος τηλεθεατής -για τα τηλεοπτικά κανάλια- ή αναγνώστης -για τον περιοδικό τύπο- αρέσκεται σε θεάματα και θέματα εύκολης κατανάλωσης, ενώ αποφεύγει τις πιο ποιοτικές και άρα πιο απαιτητικές παραγωγές. Η τάση αυτή του κοινού έχει ως αποτέλεσμα να οδηγεί τα ΜΜΕ στην υιοθέτηση ανάλογου προγραμματισμού.

Τα τηλεοπτικά ψυχαγωγικά προγράμματα απευθύνονται επομένως σ' ένα ελάχιστα απαιτητικό κοινό και διακρίνονται για τη χαμηλή τους ποιότητα. Εύκολο χιούμορ και ανώδυνα θέματα ή επιλογές που εξάπουν με διαφορετικό τρόπο το ενδιαφέρον του κοινού, όπως είναι η ωμή βία και ο ερωτισμός. Στην ίδια λαϊκιστική προσέγγιση κινούνται και εκπομπές που ασχολούνται με την ιδιωτική ζωή διάσπρων ή εφήμερα δημοφιλών προσώπων.

Ανίστοιχη είναι βέβαια η τακτική που ακολουθείται και στον ενημερωτικό τομέα, όπου είναι σαφές πως το κοινό δεν ενδιαφέρεται για εκτενείς και σε βάθος αναλύσεις των κοινωνικοπολιτικών καταστάσεων. Επλέγεται, αντιθέτως, μια επιφανειακή παρουσίαση των βασικότερων γεγονότων, με ιδιαίτερη έμφαση σε οικονομικά ή ερωτικά σκάνδαλα, αλλά και σε εικόνες που τρέπουν τον ανθρώπινο πόνο (πρόσφυγες, θύματα πολέμου κ.λπ.) σε εμπορικά εκμεταλλεύσιμο προϊόν.